

nost nekaterih partizanskih enot še posebno v prvem obdobju našega narodno-osvobodilnega boja. Knjiga vsebuje obilo priimkov in imen prvih borcev za svobodo in aktivistov ter njihov socialni položaj ter s tem daje dragocene podatke o socialnem sestavu prvih partizanskih borbenih enot na Kočevskem, kar daje knjigi še posebno vrednost in pomen. Poleg tega je knjiga bogato opremljena s fotografijami domačinov, skupinami delavcev in članov raznih delavskih in drugih društev med obema vojnama, kočevskih kulturbundovcev in hitlerjancev ob razpadu Jugoslavije, prvih organizatorjev odpora in prvih aktivistov KPS in OF, skupin šolarjev z njihovimi vzgojitelji pred in med drugo svetovno vojno, članov raznih krajevnih in okrožnih narodnoosvobodilnih odborov ter krajev in krajevnih panoram.

Do podrobnosti so opisani vsi pomembnejši dogodki pred drugo svetovno vojno in v času NOB na tem območju, kar bo lahko s pridom služilo za kompleksen prikaz delavskega gibanja in narodnoosvobodilnega boja v teh obrobnih predelih slovenskega ozemlja.

Jože Krall

Sonja Reisp, »Kričač« Radio Osvobodilne Fronte 1941—1942. Ljubljana 1975; strani 150.

Raziskava zgodovinskih dogodkov od leta 1941—1945 je dosegla zelo visoko stopnjo ne le pri obravnavanju vojaških dogodkov našega narodnoosvobodilnega boja, ampak zajema vse bolj tudi druga področja naporov in političnih prizadevanj slovenskega naroda v boju zoper okupatorja in domačo reakcijo. Tako so osvetljena področja partizanskega zdravstva, tiskarn, sodstva itd. Kar se tiče tajne radijske oddajne postaje »Kričač« smo doslej v literaturi zasledili spominske sestavke udeležencev Radio OF in nekaj krajših prispevkov drugih avtorjev, ki so črpali snov iz tega spominskega gradiva. Arhivskih virov do te razprave nihče ni uporabljal. Zato nam monografija Sonje Reisp »Kričač Radio Osvobodilne Fronte 1941—1942«, ki je izšla v okviru projekta Zgodovine Slovencev 1918—1945 IZDG, kot druga knjiga in v izdaji založbe Partizanska knjiga iz Ljubljane, kot četrta knjiga knjižnice OF, prinaša povsem nove in točne informacije na podlagi arhivskega gradiva zbranega v arhivu IZDG v Ljubljani, obdelanega s komparacijo spominskega gradiva in izjav sodelavcev Radia OF.

Knjiga je sestavljena iz štirih poglavij, kjer so sintetično obravnavani 1. Zamisel in nastanek Radia OF, 2. Delovanje radijske oddajne postaje OF s podpoglavji: Začetek rednega oddajanja, Pogostnost in čas oddajanja in valovna dolžina, Kraji oddaj, 3. Oddaje radijske oddajne postaje OF, s podpoglavjema: Uredništvo oddaj in Analiza vsebine oddaj ter 4. Radio OF in italijanski okupator, sledijo še opombe, bibliografija in priloge, poleg tega je dodan tudi načrt Ljubljane, z visanimi točkami krajev oddaj. Knjiga je opremljena tudi s slikovnim gradivom, kot so fotografije sodelavcev, krajev oddaj in dokumentov.

Iz knjige torej izvemo, da je tajna radijska oddajna postaja OF delovala v centru zasužnjene Evrope, v Ljubljani, od 17. novembra 1941 pa tja do 5.

aprila 1942. Njena receptivna sposobnost je bila omejena na Ljubljano in bližnjo okolico, nato je nastopil mrtvi pas in se je zopet slišala v oddaljenejših krajih. Okupator kljub intenzivnemu iskanju ni nikdar zasegel radijske postaje in je moral na koncu izdati drastičen ukrep o zaplembi vseh radijskih aparatov v Ljubljani. Zgledna je bila predvsem konspiracija in pa privrženost od neposrednih sodelavcev Radia OF do ljudi, ki so nudili zavetje in prostore za radijske oddaje.

Naj poudarim, da knjiga s svojo vsebino ni le odgovorila na nekatera doslej popolnoma odprta vprašanja, ampak je kompleksen prikaz o delovanju »Kričaća«. Tako je delo pomemben prispevek k osvetlitvi našega narodnoosvobodilnega boja.

Meta Gombač

Lojze Penič, Partizansko Pohorje. Kronika NOB na Slovenskem. Ljubljana 1973; strani 46.

Brošuro je izdala Zveza prijateljev mladine Slovenije za zbor slovenskih pionirjev na Osankarici 9. junija 1973, ob 30-letnici junaške borbe preminulih borcev Pohorskega bataljona.

Kot je razvidno iz podnaslova je to delo kronika narodnoosvobodilnega boja na Štajerskem. Avtor je zajel vsa dogajanja našega narodnoosvobodilnega gibanja, vlogo Partije in Osvobodilne fronte ter njenih organizacij. Je prikaz vseh oblik gibanja, delovanja političnih, vojaških in oblastnih organov ter njihovega obstoja, začetki rasti in razvoja, njihovega konca, ponovnega vzpostavljanja in poletov ter končnih uspehov in osvoboditev.

Delo se začeneja z nemškimi načrti, kako narediti Štajersko godno za priključitev k nemškemu rajhu. Seznan nas z delom KP in odporniških skupin, z delovanjem, s strukturo in razpredenostjo Osvobodilne fronte slovenskega naroda na Štajerskem. Nadaljuje z opisom vojaškega razvoja, s prvimi partizanskimi skupinami na Pohorju, s prvo enoto — Pohorsko četo ter njenimi akcijami in boji. Predstavi Ruško četo in oriše poizkuse pospešiti in razviti partizanstvo na slovenskem Štajerskem ter prihod Druge grupe odredov, nastanek Pohorskega bataljona, prikaz njegovih operacij in tragični konec 8. januarja 1943. Snov, ki jo je obdelovalo že veliko avtorjev, od zgodovinarjev do priložnostnih piscev, spominskih zapisov ter literarnih stvaritev. Zaključuje pa z ugotovitvijo: »Padec Pohorskega bataljona je nedvomno pomenil velik udarec za narodnoosvobodilno gibanje na Pohorju in na vsem slovenskem Štajerskem. Veličasten poslednji boj pa je bil moralna spodbuda v nadaljnjem boju s fašističnimi silami.«

Dogodki se vrste, ustanovitev 2. pohorskega bataljona maja 1943, spet njegove akcije in boji, nato še ustanovitev Pohorskega odreda. Opis nemške ofenzive »Snežni metež« na Pohorju. Slede priprave štaba IV. operativne cone za ustanovitev XI. Slovenske narodnoosvobodilne brigade Miloša Zidanška ob obletnici smrti borcev Pohorskega bataljona. Dotakne se tudi razvoja političnega dela med pohorskimi partizani.